

Behandlad lika – lagen som vakar över allas rättigheter

Berättelse

En lag som ska skydda alla

Tänk dig att två personer söker samma lägenhet. De har samma inkomst och samma fasta jobb. Den ena får ett vänligt nej, den andra ett ja. Om skillnaden beror på var personerna kommer ifrån, och inte på något som har med saken att göra, då handlar det om diskriminering. För att motverka just sådant finns diskrimineringslagen (2008:567), som trädde i kraft den 1 januari 2009. Lagens grundtanke är enkel att uttrycka men svår att alltid leva upp till: ingen ska behandlas sämre än andra på grund av vem han eller hon är.

Sju grunder – och vad de betyder

Lagen pekar ut sju så kallade diskrimineringsgrunder. Det är egenskaper eller förhållanden som man aldrig får missgynna en person för. De sju grunderna är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Det betyder till exempel att en äldre arbetssökande inte får väljas bort just för sin ålder, och att en person inte får behandlas sämre för sin tro. Grunderna rör sådant som man oftast inte kan eller vill ändra på.

Var lagen gäller

En viktig sak är att lagen inte bara gäller på arbetsplatsen, även om arbetslivet är ett centralt område. Den gäller också inom utbildning, från skolan till högskolan, och när människor köper varor och tjänster i butiker, på restauranger och hos olika företag. Dessutom omfattar lagen bland annat hälso- och sjukvården och socialtjänsten. På så vis ska skyddet finnas med i många av de situationer där en person annars skulle kunna behandlas orättvist.

DO – myndigheten som vakar

En lag blir sällan starkare än de som ser till att den följs. Därför finns Diskrimineringsombudsmannen, oftast förkortat DO. DO är en statlig myndighet vars uppdrag är att övervaka att diskrimineringslagen följs. Myndigheten ger råd och stöd till människor som upplever att de har blivit diskriminerade, sprider kunskap om lagen och kan i vissa fall föra ärenden vidare. På så sätt blir DO en länk mellan den enskilda människan och lagen.

Från många lagar till en

Diskrimineringslagen är på sätt och vis både ny och gammal. När den infördes 2009 ersatte den flera tidigare diskrimineringslagar, och samtidigt slogs fyra olika ombudsmän – var och en med sitt eget område – samman till en enda myndighet. Tanken var att skyddet skulle bli tydligare, mer enhetligt och lättare att förstå. I stället för att leta i flera olika lagar kan man nu hitta reglerna samlade på ett ställe.

Varför lagen finns

Diskrimineringslagen brukar beskrivas som ett av samhällets verktyg för att alla människor ska ha samma rättigheter och möjligheter. Den säger inte att alla är lika, utan att alla ska behandlas lika och bedömas efter sak, inte efter till exempel kön eller ursprung. För den som är ny i Sverige kan lagen vara bra att känna till – både som ett skydd i vardagen och som en del av hur samhället ser på människors rättigheter.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
motverka	arbeta emot något; försöka hindra att det händer
diskrimineringsgrund	en egenskap eller ett förhållande som man inte får behandla någon sämre för
missgynna	behandla någon sämre så att personen får en nackdel
könsöverskridande identitet eller uttryck	när en persons könsidentitet eller könsuttryck skiljer sig från det vanliga
etnisk tillhörighet	vilken folkgrupp eller vilket ursprung en person har
trosuppfattning	det en person tror på i livs- och trosfrågor
funktionsnedsättning	en varaktig nedsättning av kroppslig eller mental förmåga
omfatta	gälla för; räkna in
övervaka	hålla uppsikt över något för att se att det sköts rätt
enhetlig	likadan överallt; samlad och utan onödiga skillnader
ärende	en sak eller fråga som en myndighet tar hand om
enskild	här: en ensam person, till skillnad från staten eller ett företag

Läsförståelsefrågor

---

1. Vad är diskriminering enligt textens inledande exempel?
  1. Att två personer söker samma lägenhet.
  2. Att en person får nej av en orsak som inte hör till saken, till exempel sitt ursprung.
  3. Att en lägenhet kostar olika mycket för olika personer.
2. Vad menas med en diskrimineringsgrund?
  1. En lag som DO själv har skrivit.
  2. Något hos en person som lagen säger att man inte får straffa eller nedvärdera henne för.
  3. En straffavgift som en arbetsgivare måste betala.
3. Vilket påstående stämmer med texten om var lagen gäller?
  1. Lagen gäller bara i arbetslivet.
  2. Lagen täcker flera områden, bland annat utbildning, handel och vården.
  3. Lagen gäller bara i privata hem.
4. Vad är DO?
  1. En domstol som dömer i alla brottmål.
  2. En statlig myndighet som ska se till att diskrimineringslagen följs.
  3. En förening som hjälper företag att tjäna mer pengar.
5. Vad hände när lagen infördes 2009?
  1. Flera äldre lagar och fyra ombudsmän blev till en lag och en myndighet.
  2. Sverige fick sin allra första regel mot orättvis behandling.
  3. DO lades ner och ersattes av fyra nya myndigheter.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Ålder är en av de sju diskrimineringsgrunderna.
  2. Lagen gäller även inom hälso- och sjukvården.
  3. Lagen bestämmer hur stor lön alla arbetsgivare måste betala.
7. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Före 2009 fanns det fyra olika ombudsmän.
  2. Diskrimineringslagen trädde i kraft redan 2008.
  3. DO kan föra vissa ärenden vidare.
  4. Innan 2009 fanns det bara en enda diskrimineringslag.
8. Förklara med egna ord vad textens lägenhetsexempel i början vill visa.
9. Texten säger att en lag "sällan blir starkare än de som ser till att den följs". Förklara vad det betyder och hur DO passar in i det.

10. Beskriv minst tre olika områden i livet där diskrimineringslagen gäller.
11. Varför ville man samla flera lagar och fyra ombudsmän i en enda lag och en enda myndighet 2009?
12. Texten skriver att lagen “inte säger att alla är lika, utan att alla ska behandlas lika”. Förklara skillnaden med egna ord.
13. Varför tror du att det kan vara särskilt bra för en person som är ny i Sverige att känna till diskrimineringslagen? Motivera utifrån texten.

Diskussionsfrågor

- Diskrimineringslagen bygger på tanken att människor ska bedömas efter sak och inte efter vem de är. Varför kan det ändå vara svårt att leva upp till i praktiken? Diskutera konkreta situationer.
- Lagen samlades 2009 i en enda lag och en enda myndighet. Vilka fördelar och eventuella nackdelar kan det finnas med att samla allt på ett ställe?
- Texten beskriver DO som “en länk mellan den enskilda människan och lagen”. Vad behöver en sådan myndighet för att människor verkligen ska våga och kunna vända sig till den?
- Skillnaden mellan att alla “är lika” och att alla “ska behandlas lika” är central i texten. Hur skulle du förklara den skillnaden för någon annan?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text där du beskriver vad rätten att inte bli diskriminerad betyder för dig. Ge ett eget exempel på en situation där den är viktig, och avsluta med vad du tycker att ett samhälle vinner på ett sådant skydd.